

FARVERGADE 7

NÆSTVED

MATR. NR. 181

ARKÆOLOGISK UNDERSØGELSE

NATIONALMUSEET 2. AFD.

NÆM 76:300

NÆSTVED MUSEUM 1976

12 72 /
NEM 161300
Næstved,
Præstø a.

Beretning vedr. undersøgelserne i Næstved, 1976, Grøn-
negade og Farvergade.

På opfordring og bekostning af Museet for Næstved og Omegn forestod undertegnede i tidsrummet 21.9.-6.10. 1976 to mindre undersøgelser i Næstved by. I udgravningen deltog: mus.ass. Birgit Als-Hansen, kons.ass. Birthe Gottlieb, kons.tekn. Ivy Lysdahl Flint samt stud.mag. Richard Frederiksen.

Grønnegade, matr.nr. 23, 24a og 24c af Næstved Bygrunde.

På grund af et forestående byggeri på det ovenfor nævnte område, beliggende overfor indkørslen til Næstved gamle kaserne, ønskede Museet for Næstved og Omegn dette område underkastet en arkæologisk undersøgelse med henblik på en konstatering af kulturaflejringeres alder og beskaffenhed.

Den 21.9.1976 blev der ved hjælp af en rendegrav^{er} anlagt en 40 m lang søgegrøft på matr.nr. 23 vinkelret på Grønnegade. Det konstateredes, at der stødende op til gaden har ligget et 5 m ~~dybt~~ kælderrum delvist opbygget af genanvendte munkesten og funderet på kampesten. Da der fornylig er foretaget en kraftig nivellering af jordmasserne på grunden, er det ikke muligt at afgøre, hvor dybt kælderen bund har ligget under oprindelig jordoverflade. Noget egentlig sammenhængende kældergulv kunne ikke iagttages, blot at syldstenene er nedgravet til en dybde af 0,80 - 0,90 m under terrænet, som det forefandt ved undersøgelsens begyndelse.

En afrensning af den østre profilvæg viste en op til 0,60 m tyk, lys "sandtunge", som strakte sig 3 m ind på grunden syd for Grønnegade, ovenpå det mørke undergrunds-sand. Det vil være naturligt at opfatte denne sandaflejring som den sydlige afslutning på "Sandbjerget", hvorved Grønnegade kan betragtes som anlagt ved "Sandbjergets" fod.

Medens søgegrøften indtil en afstand af 22 m fra Grønnegade kunne graves til en dybde af ca. 1 m, hvorved der hele tiden var kontakt med den "urørte" undergrund, blev der ved dette punkt konstateret et brat fald mod syd i undergrunden. Selv i en dybde af 3,70 m - hvad der betegnede gravemaskinens yderste virkefelt - var det i de resterende 18 m af søgegrøften ikke muligt at få kontakt med "undergrunden".

De meget tykke fyldlag, der her er tale om, kunne udfra det omfattende keramiske materiale dateres til en periode strækkende sig fra slutningen af 17. årh. til 19. årh. Fundmaterialet herfra blev straks overgivet til Museet for Næstved og Omegn. Kun i de allerdybeste aflejringer, som det lykkedes at få kontakt med, opsamledes enkelte højmiddelalderlige lerkarskår.

De her gjorte iagttagelser må tolkes således, at man i en afstand af 22 m syd for Grønnegade har haft kontakt med den opfyldte "Munkesø". Skønt nogen opfyldning af søen kan have fundet sted i senmiddelalderen, tyder skårmaterialiet på, at opfyldningsarbejdet først rigtigt har taget fart i det 18. århundrede.

Farvergade ⁷ 5, matr.nr. ¹⁸¹ 180 af Næstved Bygrunde.

Den hurtige afslutning af undersøgelsen i Grønnegade bevirkede, at Museet for Næstved og Omegn anmodede undertegnede om at foretage en mindre undersøgelse på en Næstved kommune tilhørende grund i Farvergade nr. ⁷ 5, idet der ved en mindre udgravning ved arkæologiklubben i Næstved på dette sted var fundet keramik og jernsager af 1000-tals karakter.

Der anlagdes sydligst på grunden, ca. 3 m fra skellet mod Havnegade, en ca. 11 m lang og 6 m bred søgegrøft. (jvf. tegn. 1 - situationsplan). Ca. 1 m af de øverste fyldlag blev afgravet med maskine. På grund af den begrænsede tid, som stod til rådighed for undersøgelsen, gravede man feltets nordligste halvdel til større dybde, og kun et parti langs vestprofilen førtes til den "urørte" undergrund. (jvf. tegn. 2).

Feltets sydlige halvdel: Kun 0,5 m under nuværende terrænoverflade afdækkedes resterne af et omfattende ovnkompleks, delvis opbygget af munkesten og marksten. Når

der i denne sammenhæng tales om "ovnkompleks" skyldes det, at der ved fladeafdækningen kunne udskilles i hvert fald 5 forskellige byggefaser i ovnen. (jvf. tegn. 2 og 3, samt dias 1-3). Medens den yngste fase udelukkende har været opført i røde sten, ser det ud som om den ældste fase har haft såvel ovnbund som kappe af klinet, hårdtbrændt ler.

En fuldstændig undersøgelse af dette ovnkompleks vil være meget tidskrævende og må udføres under bedre betingelser, end årstiden i dette tilfælde kunne byde. Skønt der foreløbig intet kan siges om disse ovnes funktion og præcise alder - bortset fra, at de hører senmiddelalderen til (en "borgerkrigsmønt" er fundet i færdselslaget tilhørende 2. fase) - må det anbefales, at disse ovne underkastes en nærmere undersøgelse, så snart mulighederne foreligger. Indtil videre er den sydlige del af feltet dækket med vintermåtter af "Rock-wool" samt et tyndt lag jord.

Feltets nordlige halvdel: Gennem tømningen af en dræningsdrøft, som gennemskar feltet i øst-vestlig retning, erholdtes en "gratisprofil", hvorved det kunne konstateres, at fyldlagene på dette sted er henved 2 m tykke. Kun langs feltets vestprofil gravedes til undergrunden, som består af blåler i en dybde af 2,05 m under nuværende terræn, målt ved samlebrønden. Lagfølgen, som fremgår af profilopmålingen på tegn. 2 med tilhørende måleblad, samt dias nr. 4, kan karakteriseres som følger: nederst en ca. 0,30 m tyk aflejring i vand, indeholdende en mængde organisk materiale: kviste; fæhår og forarbejdet læder og ben, samt jernsager og keramiske skår af såvel "Østersø-type" som "kuglepotter". (dias 5-7). Herover en horisont bestående af talrige tynde lag af aske, trækul og brændt ler, ialt udgørende en tykkelse fra ca. 0,30 m - 0,50 m. Umiddelbart herover indmålttes et 0,20 m tykt lag, som næsten udelukkende bestod af jernslagge. Af de brændte lerlag kunne man udtage stykker med tydeligt fingerglattet overflade og aftryk af pinde ("støjler"), hvilket kun kan opfattes som resterne af een eller flere ovne (jvf. dias 8). Den rige forekomst af jernslagge tillader den formodning, at det her drejer sig om resterne af et værksted, som har beskæftiget sig med forarbejdning af jerngenstande.

Den overliggende horisont rummer spor af mindst 2 bygninger i form af stolpehuller og lergulve. Først med disse bebyggelsesspor, der på tegn. 2 (jvf. måleblad) tillige er indmålt som fyldskifter i plan, kan man tale om en egentlig bebyggelse af området. Nogen sikker datering af disse byggefaser tillader fundmaterialet ikke. Det skal dog nævnes, at yngste byggefase synes at stå i forbindelse med den yngste fase i ovnkomplekset, omtalt under beskrivelsen af feltets sydlige del. Når der ikke ved undersøgelsen blev gjort fund ældre end 1100-årene, skønt arkæologiklubben, som omtalt, tidligere på samme grund har gjort fund fra 1000-årene, må dette skyldes, at det her beskrevne område med beliggenheden tæt op til Susåen, først i løbet af 1100-årene er blevet opfyldt og inddraget i den ekspanderende bys aktiviteter.

Nationalmuseet, 2.afd.

Den 25. januar 1977.

Nielsen
Niels-Knud Liebgott.

Bilag:

3 tegninger

2 måleblade

8 diapositiver

Fortegnelse over dias.

Undersøgelse 1976, Grønnegade - Farvergade.

Fortegnelse over lysbilleder.

NEG NR
81948	Lysbillede 1.	Farvergade. Feltets sydlige del. Ovnkomplekset set fra øst.
81949	2.	Farvergade. Feltets sydlige del. Ovnkomplekset set fra syd.
81950	3.	Farvergade. Feltets sydlige del. Ovnkompleksets centrale del set fra vest.
81951	4.	Farvergade. Feltets nordlige del. Vestprofil.
81952	5.	Farvergade. Feltets nordlige del. Skår af kuglepotter, opsamlet i den nederste horisont.
81953	6.	Farvergade. Feltets nordlige del. Skår af "Østersø-type". Opsamlet i den nederste horisont.
81954	7.	Farvergade. Feltets nordlige del. Vævekam af ben, opsamlet i den nederste horisont.
81955	8.	Farvergade. Feltets nordlige del. Kappestykker af brændt ler med aftryk af "støjler". Opsamlet i den midterste horisont under slagge-laget.